

KADINLAR NIÇİN ERKEKLERDEN FARKLI DÜŞÜNÜRLER?

Nobel ödüllü matematikçi veya orkestra şefi kadınların sayısı yok denecek kadar az. Buna karşılık kadın şarkıcı, dansçı ve yazarlar sayısız. Bu neden kaynaklanıyor dersiniz? Acaba kadınların başka bir beyin bölümüyle düşünmelerinden mi?

İnanması zor ama, düşüncede cinsiyet oldukça ayırıcı bir faktör. Tabii bu, her iki cinsten birinin diğerinden daha iyi düşündüğü anlamını taşımıyor.

Peter BOCCARIUS

Bu yazıyı okumaya başlarken kadınsanız sinirlenmeye, erkekseniz böbürlenmeye kalkmayın. Yazının tümünü okuduğunuzda üzüntü ve sevinciniz birbirine karşı olabilir. Siz en iyisi, beyin araştırmacılarının kadın ile erkek arasında saptadıkları biyolojik farklılıkları ve kadınların erkeklerden niçin daha farklı düşündüklerini açıklayan araştırmaları içeren bu yazımızı tarafsız bir gözle okuyun.

Diyeelim ki, karşından bir röportajcı size yaklaşıp mikrofonu uzatıyor ve o anda aklınıza gelen en ünlü 10 bayan ismini saymanızı istiyor. Yanıtınız ne olurdu? Belki de şöyle: Margaret Thatcher, Teresa, Prenses Diana, Romy Schneider, Maria Callas, Mildred Sheel, İndira Gandhi, Ulrike Meyfarth, Marilyn Monroe, Nena. Böylece politik, sosyal, dini ve toplumsal yaşamdan beş bayanın dışında iki şarkıcı, iki aktris ve bir sporcu bayan saymış olunuz. Acaba aklınıza niçin dışı bir Einstein, Oberth, Siemens veya bir orkestra şefi, ünlü bir mimar gelmedi? Gerçekten yalnızca erkeklerle özgü olan ve kadınlara uygun düşmeyen iş ve meslekler mi var dersiniz?

"Erkek mesleği" denildiğinde genel olarak bedensel gücün ön plana çıktığı işler anlaşılıyor. Ancak bazı mesleklere de, kadınların yüzyıllarca bu işlerden uzak tutmayı başaran erkekler sahip çıkmıştır. Örneğin Alman üniversitelerine ilk kız öğrenciler 1908 yılında kabul edilmişlerdir. Ve bazı meslekler de var ki, bunlar erkeklerle daha ilginç gelmekte.

Örneğin ressamlığı ele alalım. Mutlaka çok önemli kadın ressamlar yaşamıştır dünyamızda. Ancak bunlar, kadınların ressamlıkta ağırlıklarını koyamayışları kuralını bozacak nitelikten çok birer istisnadan öteye geçemiyor. Dışı bir Rafael, Rubens veya Rembrandt olmayışı, o çağda kızların çıkar olarak bir resim atölyesine girmelerinin olanaksızlığıyla kolayca açıklanabilir. Ama dışı bir Van Gogh, Dalı veya Picasso'nun olmayışı aynı şekilde açıklanamaz, çünkü onların yaşadığı devirde kadınlar bu mesleği seçebiliyorlardı.

Açıklamanın ahlak kuralları içinde aranması da çıkar yol

değil. Gerçi genç ressamlar son derece özgür ve alışılmamış bir yaşam sürdürmek isterler, ama çoğu zaman onlara bu yaşamlarında, toplum kurallarına motive edilerek yetiştirilmiş kızlar eşlik ederler. Bu toplum dışı yaşantıyı istemeyen kızların da ressamlığa ilgi duymamaları için bir neden yok aslında.

O halde ünlü bayan ressamlar bulmak için bu denli zorlanmamızda başka nedenler olmalı. Yoksa kadınlar ressamlığa yalnızca belirli bir dereceye kadar mı ilgi duyabiliyorlar?

Natüralist resimleri incelediğimizde, onların yalnızca form, renk, ışık ve gölgeden oluşmadığını görürüz. Bu resimlerin niteliğini tamamlayan unsurlar perspektif, kısaltma, ön ve arka plan, insan vücudunun sayısal uyumu, matematiksel "Altın Oran" dir. Tüm bu unsurlar "evrensel düşünce" kavramında toplanabilir.

İşte bu alanda beyin araştırmacıları ve psikobiyologlar iki önemli buluş getirmişlerdir. Birincisi, insanın evrensel düşünceleri için beynin sağ yarımının fonksiyonel olduğu; ikincisi ise beynin sağ yarımının cinsiyete göre farklı bir şekilde, yani erkeklerde kadınlara oranla daha fazla kullanıldığı.

Tabii bu iki buluş, araştırmacıların açıklamaktan çekindikleri kadar sansasyonel ve kadın özgürlüklerine aykırı nitelikte. Örneğin kim sarkan kulak memelerini daha güzel olarak tanımlayabilir? Böylece tipik kadın kulağını aşığılamış olmaz mı? Ve aynı şekilde erkeğin düşüncesini örnek ve standart olarak nitelendirmek kadının düşüncesini klasman dışı bırakmak anlamına gelmiyor mu?

Herhangi bir yargıya varabilmek için, şimdiye kadar bilinen düşünce farklılıklarını ve bunların nedenlerini daha yakından incelememiz gerekecek galiba.

Tüm dünyada yüzlerce çocukta uygulanan testlerin sonuçlarına göre, daha süttten kesilmemiş çocuklarda bile kızların çevreyle olan ilişkileri erkeklerinkinden farklı. Kız çocuklarının ilgisini daha çok çevrelerindeki olaylar, yüzler, sesler ve gürültüler çekiyor. Bir konuşma tonunun ne anlama geldiğini daha kolay sezebiliyorlar: Sevinç, mutsuzluk, övgü gibi. Ve kızlar konuşmayı daha önce beceriyorlar. Cinsle-

rin düşünce şeklindeki önemli bir farklılık da buradan kaynaklanıyor.

Yedi ayrı yaş grubunda yapılan deneyler, kadının dil konusundaki kesin üstünlüğünü kanıtlamıştır. Dil merkezimiz beynimizin sol yarısındadır ve konuşma, kadınların yaşamları boyunca erkeklerden daha çok kullandıkları bir araçtır. Bu araç, onların dünya ile olan ilişkilerini belirler. Erkek çocuklar yeni bir şey öğrenmek istediklerinde nesnelere hiddetle birbirine katarken, kız çocukları sakince, bilen bir insana sormayı yeğlerler ve sordukları kişilere inanmak zorunda oldukları için de insanlara daha çok güven duyarlar.

Kadınların konuşma yeteneklerini ve çevreye uyum göstermeye yatkınlıklarını kanıtlayan bu buluşlardan sonra, kızların okulda niçin erkeklerden daha iyi not aldıklarını, sınıfta kalma oranlarının niçin daha az olduğunu kavramak kolaylaşıyor. Okuldan söz ettiğimizde devreye giren başka unsurlar da var. Örneğin her öğretmen kız öğrencilerin erkek öğrencilerden çok daha az hırçın olduğunu ve davranışlarının daha nazik olduğunu belirtir. Bu konuyu irdelediğimizde karşımıza insan vücudu ve onun yapısındaki incelik ve duyarlılık çıkıyor.

Beyin araştırmacıları ve psikobiyologların bu konudaki açıklamalarına göre, konuşma merkezlerinin bulunduğu sol yarı beyinde sözcük ve tümcelerin konuşulabilmesi için Broca merkezi, bu sözcük ve tümcelerin anlamlandırılabilmesi için ise Wernicke merkezi vardır. Buna karşılık beyin sağ yarısı sentez, toplu bakış, evrensellik, gibi görevleri içerir. Bu fonksiyonlar teknikte, mimarlıkta ve ressamlığın "sıkıcı" bölümlerinde etkindir.

Eğer psikobiyologlar haklıysa, kadınlar daha çok beyinlerinin sol yarılarının yönetimiyle yaşarken, erkekler düşünme işlevlerini beyin sağ yarısı ile tamamlıyorlar. Bu durumda erkekler "sağ" düşünürken, kadınlar sol yarıdan da yararlanıp sentez, toplu bakış ve evrensellik gibi görevlerde

*Bir kaza sonucu beyninin her iki yarısının birbirine olan bağlantısı kopmuş bir insanla yapılan dene-
me: Yapması gereken şey, küçük resimlerden büyük-
le ilgili olanlarını seçip göstermek. Sonuç: Sol yarı be-
yin sağ yarının gördüğünden habersiz (kar manzarası)
ve bu yüzden sol elin niçin kar küreğini gösterdiğini
açıklayamıyor. (Sol yarı beyin sağ el ve gözü, sağ yarı
beyin ise sol el ve gözü yönetir.) Bu tip deneyler her
iki yarı beyin ayrı işlevleri olduğu sonucunu veriyor.*

de konuşma merkezini kullanıyorlar. Bu da kadının dil üstünlüğünü, uyumluluğunu ve davranışlarındaki inceliği açıklamaya yetiyor. Davranış ve beden hareketlerinden söz ederken aklımıza hemen istisnaların en güzel örneklerinden biri

Kesin kavramlar peşinde olan erkeğin matematiksel düşüncelerine karşılık, kadın somut düşünüyor.

olan Nurejew gelse de dansa kadınların yatkın olduğu bir gerçek.

Revüleri ve klasik baleleri görüyoruz. Bunlarda rol alan erkeklerin "Prima Balerin"i daha yukarıya kaldıracılabile başarısından başka görüntüsel bir fonksiyonları olmadığı izlenimi uyandırmıyor mu insanda?

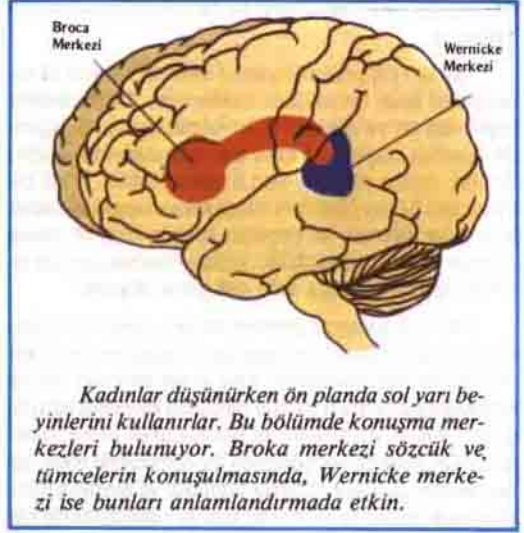
Sayırsız kadın gazeteci ve yazar, araştırmacıları şu görüşte birleştirdi: Kadınları ilgilendiren şey dilin kendisi değil, onunla gerçekleştirilebilecek iş ve etkinliklerdir. Doğuştan sonra dünya ile konuşarak iletişim kuran kadın, sonradan yazar veya gazeteci olduğunda dünyada yolunda gitmeyen işleri değiştirip iyileştirmek için araç olarak dili kullanır.

Dile yatkınlık yalnızca aile çevresine değil, dış dünyaya olan ilgiyi de güçlendirir. Gerçekten de, kadınların sosyal ve politik yaşamda etkin rolleri olmuş ve olmaktadır. Okul kitaplarını incelediğimizde, tüm önemli görevleri yalnızca erkeklerin üstlendiği dönemlerde bile kraliçe ve imparatoriçelerin yönetimini görüyoruz.

Dil yeteneği ve politik başarı gerçekten birbirine kardeşir. Avusturya İmparatoriçesi Maria Theresia Almanca'nın dışında Latince, İspanyolca, İtalyanca ve Fransızca'yı kusursuz konuşup yazabiliyordu.

Önemli bir Alman prensesi olarak Rusya'ya giden Büyük Katharina, orada Rusça'yı en kısa zamanda öğrenmiş ve bir darbeye kendini "çariçe" ilan etmiştir. Daha sonra bir yandan Rusya'yı genişletirken, diğer yandan bir Rusça yazı dili ortaya çıkarmıştır. Genç kızlık çağlarında Voltaire ve Montesquieu üzerine çalışmalar yapmış olan bu önemli politikacı yalnız kendi yasa ve anılarını değil, aynı zamanda gazete makaleleri, tiyatro eserleri ve hatta masal ve çocuk kitapları da yazmıştır.

Daha önce belirttiğimiz gibi, kadınlar sağ yarı beyinle-

Kadınlar düşünürken ön planda sol yarı beyinlerini kullanırlar. Bu bölümde konuşma merkezleri bulunuyor. Broca merkezi sözcük ve tümcelerin konuşulmasında, Wernicke merkezi ise bunları anlamlandırmada etkin.

rinden daha az yararlanırlar. Ancak bu kesinlikle onların bu bölümü hiç kullanmadıkları anlamına gelmez. Örneğin, kadın sanatçıların yer almadığı bir müzik dünyası düşünebilir misiniz? Şarkıcıları ele alalım. Gerçi kadınların müzik gösterileri katolik kiliselerde çok uzun süre yasaklanmıştı. İzleyiciler kadın yerine ince sesli erkek çocuklar ve hadım erkeklerle yetinmek zorundaydılar. İlk olarak 19. yüzyılda Papa VII. Plus hadımları dini konserlerden uzaklaştırmış ve kadınlara bu konserlerde yer alma hakkı tanımıştır.

Dini konserlerdeki yasağa karşı kadınlar opera sahnelerindeki gerçek yerlerini çoktan almışlar ve "Primadonna" olarak fazlasıyla beğeni kazanmışlardı. Georg Friedrich Händel'in bir aryasını primadonna Cuzzoni'ye tehdit yoluyla okut-

Kadınlarda önsezi daha yoğundur. Beyin araştırmacılarına göre, onlar pasif düşüncülerdir. Bu durum onlarda sezi ve duyguların ön plana çıkmasını sağlar.

tuğu bilinir. Francesca Cuzzoni yalnızca anlaşılması zor bir kadın değil, aynı zamanda bir histerikti. Ve onun histerik olmasının neye dayandığını ondan ancak 250 yıl sonra günümüzün beyin araştırmacıları açıklığa kavuşturabildiler.

Eski Mısırlılar kadınlardaki bu tip aşırı duyarlılığı annenin doğum sırasında yanlış duruşuna bağlardı. Ünlü tıp adamı Schönlein 19. yüzyılda histeriyi melankoliklerin acısı şeklinde yorumladı. Sigmund Freud'dan beri psikoanalizciler, histeride hastalığa kaçış ve sığınma eğilimi görüyorlar. Günümüzün beyin araştırmacıları ise tüm bu yorumları değerlendirme ve bunun yanısıra kendi alanlarından bu konuya daha elle tutulur bir açıklama getirme çabasındalar.

İncelik ve duyarlılığın yer aldığı ve kadınlara bu özelliği sağlayan beynin sol yarısı sinirlerin boşalması, ağlama krizleri ve bitkinlik gibi olumsuz histerik akımlara çok yatkındır. Eğer bu doğruysa kadınların, çocukluklarında daha hırçın ve yetişkin çağlarında daha kaba olan erkeklerden niçin çok daha kolay histeriye kapıldıkları açıklanmış oluyor.

Günümüzün dünyaca ünlü kadın şarkıcılarını, piyanistlerini, kemancılarını, çellöçülerini kesinlikle müzik yaşamımızdan ayrı düşünmüyoruz. Ancak ünlü bir kadın besteci veya orkestra şefi ismi bir çırpıda aklımıza gelmiyor. Niçin dişi bir Karajan yok? Acaba bu holistik düşünceden mi kaynaklanıyor, yoksa orkestra üyelerinin bir bayanın çubuğuyla yönetilmek istememelerinden mi?

Bunu araştırmak için iki yol var: Birisi, insan beyнинin araştırılmasını sürdürmek; diğeri ise deneyim. Artık günümüzde orkestra üyeleri arasında kadınlara daha sık rastlıyor olmamız, yakında kadın orkestra şeflerini çubuklarını oynatırken görmemizi sağlayacak belki de.

Fransız Nadia Boulanger, 5 Mayıs 1938'de Paris'te Stravinsky'nin konçertosunun dünyada ilk sergilenişinde orkestrayı yönetmiştir. Aynı zamanda Monaco Prensi Rainer'in özel orkestra şefliğini yürüten Boulanger, ünlü bir yönetmen oluşunun yanısıra çok iyi bir orgcu, müzik eğitimcisi ve yazardı.

İngiliz Ethel Smyth, şarkı ve enstrümantal müzik eserlerinin yanısıra Londra'daki Royal Albert Hall'da sergilenen bir ayın, bir senfonisi ve altı opera bestelemiştir. Eserleri yıllarca Almanya ve İngiltere'de çalınmış, "Orman" adlı operası New York'ta büyük başarı kazanmıştır.

Polonya asıllı Marie Curie, iki kez Nobel ödülüne hak kazandı. 1903'te Fransız Fizikçi kocası Pierre Curie ile "Radyum'un bulunuşu" için Nobel fizik ödülünü paylaşırken, 1911'de "Radyum'un saf görünüşü" ile tek başına Nobel kimya ödülünü alıyordu. Bugün bilimin en büyük katalarından biri olarak nitelendirilmektedir.

İşte bir kadın orkestra yönetmeni, bir kadın besteci ve bir kadın bilimci! Şimdiye kadar söylenenlere ters düşmüyor mu? Hayır. Bunlar kural dışı yeteneklerdir; tıpkı dile ve konuşmaya fazlasıyla yatkın erkekler gibi veya Nurejew gibi, yeteneklerini alışılmamış yönde gerçekleştirebilen kadınlar da olacaktır.

Amerikalı bilim adamı Richard M. Restak eğer üniversitelerde kız öğrenciler için, dişilere özgü düşünme şekline uyan öğretim yöntemlerinin uygulanmasını istiyorsa, haksız değildir.

ÖDÜLLÜ SORULAR

MATEMATİK:

1) Aynı çember içine çizilmiş düzgün beşgen, altıgen ve ongenin kenar uzunlukları sırasıyla a_5 , a_6 ve a_{10} ise,

$$a_5^2 = a_6^2 + a_{10}^2$$

olduğunu gösteriniz.

2) x, y, z pozitif doğal sayılar olmak üzere

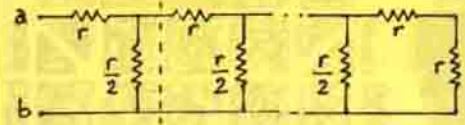
$$\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} = \frac{4}{5}$$

denklemini sağlayan (x, y, z) üçlülerini bulunuz.

FİZİK:

1. Tahtaravallinin bir ucunda bir adam oturmaktadır. Bu durumda tahtaravalli yerle 30 derecelik bir açı yapıyor. Aynı ağırlıkta başka bir adam, belirli bir yükseklikten kendini öbür uca doğru bırakıyor. Bu adamın tahtaravalliye değmeden hemen önceki hızı v ise, oturan adamın tahtaravalliyi terkettiği andaki hızının büyüklüğünü bulunuz. (Tahtaravalli kütlelerini ihmal ediniz).

2. Aşağıdaki devre ile telen tellerden kurulmuş olup, sayfanın içine doğru B şiddetinde düzgün bir magnetik alan bulunmaktadır. Tellerin direnci, bobin empedansına göre ihmal edilebilir ve h uzunluktaki tel yatay yönde, diğer teller üzerinde serbestçe kayabilir. Kütleli m olan bu tele yatay yönde bir V_0 ilk hızı verildiğinde telin hareketini tanımlayınız.

Şubat sayımızda yer alan soruların yanıtlarını ve ödül kazanan okuyucularımızın isimlerini 38. sayfamızda bulabilirsiniz.

Restak, psikobiolojinin yeni bulgularının gerçek bir eşitliğe yardımcı olup olamayacağı sorusunu şöyle yanıtlıyor: "bunun için tek yol, belirli uygulamaları (örneğin ortak sınav) değiştirmektir. Bu arada, daha ilkokulda incelikten yoksun olduğu için tökezlemeye başlayan erkek çocuğa da bu özelliğine uygun şartlar yaratılmalıdır."

P.M.'den çev.: Haldun ÖNGEL